

Vergaderjaar 2004–2005

27 925

Bestrijding internationaal terrorisme

Nr. 147

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 19 oktober 2004

De vaste commissies voor Justitie¹ en voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties² hebben op 15 september 2004 overleg gevoerd met minister Donner van Justitie en minister Remkes van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over:

- **de brief van de minister van Justitie over motie 137 (29 200 VI) (El Tawheed);**
- **de kabinetsreactie op AIVD-rapport inzake Saoedische financiering van moskeeën (27 925, nr. 128);**
- **de brief van de minister van Justitie d.d. 1 juli 2004 inzake beantwoording vragen Al-Haramain (Aanhangsel, vergaderjaar 2003–2004, nr. 2002).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissies

De heer **Wilders** (Groep Wilders) vraagt allereerst waarom de stichting Al-Haramain nog steeds niet is ontbonden, ook al zijn de VN-sanctiemaatregelen al geruime tijd van kracht. Er dienen naar zijn mening ook strafrechtelijke en civielrechtelijke maatregelen te worden genomen tegen de moskee El Tawheed en de imam El Shershaby. Hij was immers gevolmachtigde en juridisch vertegenwoordiger van de terroristische Al-Harameinstichting. Het enkele feit dat hij die banden heeft verbroken nadat de sanctiemaatregelen zijn genomen, kunnen hem niet vrijwaren van consequenties. Bovendien was sjeik Al-Aqeel, die nu ook op de terroristenlijst is geplaatst, hypotheekhouder van de El Tawheed moskee. De stichting Al-Haramain moet zo snel mogelijk worden verboden en de imam moet het land worden uitgezet.

¹ Samenstelling:

Leden: Van de Camp (CDA), Klaas de Vries (PvdA), Van Heemst (PvdA), Vos (GroenLinks), Rouvoet (ChristenUnie), Adelmund (PvdA), De Wit (SP), Albayrak (PvdA), Luchtenveld (VVD), Wilders (Groep Wilders), Weekers (VVD), De Pater-van der Meer (CDA), voorzitter, Çörüz (CDA), Verbeet (PvdA), ondervoorzitter, Kant (SP), Wolfsen (PvdA), Azough (GroenLinks), Jan de Vries (CDA), Van Haersma Buma (CDA), Eerdmans (LPF), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Van Fessem (CDA), Straub (PvdA), Nawijn (LPF), Griffith (VVD), Van der Laan (D66), Visser (VVD) en Lazrak (Groep Lazrak).

Plv. leden: Jonker (CDA), Dijsselbloem (PvdA), Timmer (PvdA), Halsema (GroenLinks), Van der Staaij (SGP), Kalsbeek (PvdA), Van Velzen (SP), Tjon-A-Ten (PvdA), Van Baalen (VVD), Blok (VVD), Hirsi Ali (VVD), Aasted Madsen-van Stiphout (CDA), Jager (CDA), Van Heteren (PvdA), Vergeer (SP), Arib (PvdA), Karimi (GroenLinks), Buijs (CDA), Sterk (CDA), Varela (LPF), Joldersma (CDA), Ormel (CDA), Van Dijken (PvdA), Van As (LPF), Örgü (VVD), Lambrechts (D66) en Rijppstra (VVD).

² Samenstelling:

Leden: Kalsbeek (PvdA), Van Heemst (PvdA), Noorman-den Uyl (PvdA), voorzitter, Vos (GroenLinks), Cornielje (VVD), Adelmund (PvdA), De Wit (SP), Van Beek (VVD), ondervoorzitter, Van der Staaij (SGP), Luchtenveld (VVD), De Pater-van der Meer (CDA), Kant (SP), Dubbelboer (PvdA), Duyvendak (GroenLinks), Spies (CDA), Eerdmans (LPF), Sterk (CDA), Van der Ham (D66), Haverkamp (CDA), Van Fessem (CDA), Smilde (CDA), Straub

(PvdA), Nawijn (LPF), Boelhouwer (PvdA), Wilders (Groep Wilders), Szabó (VVD) en Van Hijum (CDA).

Plv. leden: Klaas de Vries (PvdA), Dijsselbloem (PvdA), Fierens (PvdA), Halsema (GroenLinks), Schippers (VVD), Wolfsen (PvdA), Kant (SP), Rijppstra (VVD), Slob (ChristenUnie), Rambocus

(CDA), Vergeer (SP), Van Nieuwenhoven (PvdA), Van Gent (GroenLinks), Çörüz (CDA), Hermans (LPF), Van Haersma Buma (CDA), Koşer Kaya (D66), Bruls (CDA), Van Bochove (CDA), Algra (CDA), Hamer (PvdA), Varela (LPF), Leerdam (PvdA), Hirsi Ali (VVD), Balemans (VVD) en Eski (CDA).

De heer Wilders overweegt met een initiatiefvoorstel te komen dat ertoe strekt om de Rijkswet op het Nederlandschap te wijzigen opdat wets-overtreders de Nederlandse nationaliteit kan worden ontnomen en uitzetting kan plaatsvinden. «Politiek-bestuurlijk overleg» met de moskee is ten enenmale ontoereikend.

Hoe staat het met het onderzoek van het OM naar de haatzaaiende pamfletten die te koop werden aangeboden in de El Tawheed moskee en de aanscherping van de «haatzaaiingsartikelen»? Het is te betreuren dat de regering de door de Kamer aangenomen motie niet geheel wenst uit te voeren. Ook in gevallen van verstoring van de openbare orde dient direct de verblijfsvergunning te worden ingetrokken.

De minister van Justitie is tegen een verbod of sluiting na een strafrechtelijke veroordeling omdat dat ontwrichtend zou werken. Ook een overtreding van de Warenwet zou dan naar zijn mening tot de ontbinding van een rechtspersoon moeten leiden. Het lijkt de heer Wilders echter dat een snackbareigenaar die een iets te oude kroket verkoopt niet te vergelijken is met een imam die haat zaait jegens homoseksuelen. Ongelijke gevallen hoeven niet gelijk te worden behandeld. Het zaaien van haat of het aanzetten tot het geweld moeten worden gevolgd door ontbinding van de rechtspersoon. Eén keer handelen in strijd met de openbare orde moet voldoende zijn om in te grijpen. Moskeeën die niet meer de functie van gebedshuis vervullen maar zich bezighouden met haatzaaiende activiteiten, moeten keihard worden aangepakt.

De heer Wilders betreurt het ten slotte zeer dat het kabinet niet voornemens is de Saoedische financiering van moskeeën te stoppen.

De heer **Eerdmans** (LPF) stelt vast dat de namen van de radicale moskeeën bekend zijn, maar dat ze vooralsnog onaantastbaar lijken te zijn. Al die moskeeën hebben gemeen dat ze vanuit dubieuze stichtingen financieel worden ondersteund die hun wortels hebben in Saoedi-Arabië. Deze moskeeën dragen al jarenlang radicale en anti-integratieve opvattingen uit. Wat er vanuit landen waarin homo's worden gedood en overpelige vrouwen worden gestenigd naar het westen komt, is zonder meer te kenmerken als duister en kwalijk. Hij zegt wantrouwend te staan tegenover de «goede gebaren» van de ambassade van Saoedi-Arabië nu bekend is geworden dat ook vanuit deze ambassade financiële steun wordt verleend. Is daar nog steeds sprake van? De heer Eerdmans wijst erop dat artikel 3 van het Verdrag van Genève bepaalt dat het niet tot de taken van ambassades behoort om waarden uit te dragen die strijdig zijn met die van het gastland.

De stichting Al-Haramein wordt nu aangepakt, maar wat gebeurt er met andere aan radicale moskeeën verbonden stichtingen? De heer Eerdmans noemt in dit verband onder andere de stichting Al-Aqsa (gelieerd aan Hamas) en Benovolence International (gelieerd aan Al-Qa'ida). Stichtingen die figureren op de sanctielijst van de VN dienen naar zijn mening te worden verboden. Kan het zomaar dat de stichting Al-Aqsa onder een andere naam maar op hetzelfde adres een doorstart maakt? Een verbod van een stichting dient ook gevolgen te hebben voor personen die betrokken waren bij de activiteiten van die stichting.

De stichting Al Waqf Al Islami is nauw verbonden met de Al Fourka moskee in Eindhoven en heeft financiële relaties met het islamitisch onderwijs. Een aantal van de 11 september-kapers hebben seminars van deze stichting bijgewoond. De banden met Al-Qa'ida zijn dus overduidelijk en daarom moet deze stichting op de EU-lijst van verboden organisaties worden geplaatst. Kan de minister duidelijk maken waarom hij het OM nog niet de opdracht heeft gegeven om stappen te ondernemen?

De AIVD concludeert dat publieke druk tot een proces van matiging heeft geleid bij radicale islamgroepen. Mensen en organisaties die tot voor kort nog de boeman waren in hun kritiek op radicale vormen van de islam, zijn

kennelijk nu nodig om het radicaliseringsproces te matigen. Het is dus goed dat op deze weg wordt doorgegaan!

Mevrouw **Sterk** (CDA) zegt grote zorgen te hebben over de «Saoedisering» van moskeeën en imamopleidingen en over de invloed van salafitische stromingen op jongeren. Die stromingen zijn sterk gericht tegen integratie en staan bovendien op gespannen voet met de Nederlandse rechtsstaat. De AIVD stelt dat het proces van matiging vooral het gevolg is van druk van buitenaf en niet is op te vatten als een voltooid proces. Het wegvallen van die druk zou het matigingsproces weer kunnen keren. Verder kan die druk ertoe leiden dat de meest radicale stromingen ondergronds gaan. Het kabinet deelt al deze zorgen, maar het is de vraag of het al deze ontwikkelingen wel voldoende in beeld heeft.

Het verbaast mevrouw Sterk enigszins dat het kabinet vertrouwen heeft in de inspanningen die Saoedi-Arabië op dit moment verricht. Waaruit bestaat de samenwerking met de Saoedische veiligheidsdiensten?

Waarom heeft Nederland niet in een eerder stadium actie ondernomen tegen de stichting Al-Haramain? Gebleken is dat de VS en Saoedi-Arabië eerder dan Nederland de nodige informatie hadden. Heeft Nederland ook informatie gekregen van de Saoedische veiligheidsdienst over Al-Haramain? Wat zegt het over het functioneren van de AIVD als deze dienst kennelijk over onvoldoende informatie beschikt? Hoe groot is het bedrag waarop inmiddels beslag is gelegd? Is er ook informatie over vorige saldi op de rekening van Al-Haramain? Konden de salafitische moskeeën en stichtingen in Nederland in het verleden wél rekenen op substantiële financiële steun van Saoedi-Arabië? Wat moet in dit verband worden verstaan onder substantiële financiële steun? Is er inzicht in eigendommen van moskeeën en stichtingen? Is nagegaan hoeveel geld er van die moskeeën en stichtingen naar het buitenland gaat en waar dat geld terecht is gekomen?

Hoe ver is het onderzoek door het OM naar aanscherping van de haatzaai-bepalingen? Mevrouw Sterk zegt er niet gerust op te zijn dat de gemeenten altijd zullen nagaan of subsidies niet terecht komen – direct of indirect – bij anti-integratieve instellingen. Zij denkt in dit verband aan een instelling als de Grijsse Wolven.

Het is goed dat ernaar wordt gestreefd om de islamitische gemeenschap te sensibiliseren, want het kaf moet van het koren worden gescheiden. Heel langzaam begint het besef door te dringen dat men er goed aan doet om afstand te nemen van radicale stromingen. De aantrekkingskracht van salafitische stromingen op moslimjongeren is zonder meer zorgelijk te noemen. Hoe kan ervoor worden gezorgd dat die jongeren zich thuis gaan voelen in de Nederlandse samenleving?

Waarom wordt er niet vaker gebruik gemaakt van het instrument *persona non grata* om mensen uit te zetten?

In zijn reactie op de motie-Wilders c.s. geeft de minister duidelijk aan welke mogelijkheden en ook welke belemmeringen er zijn als het het civiel recht betreft. Kan hij iets concreter zijn als het gaat om de redenen waarom een moskee of daaraan gelieerde stichting kan worden verboden, eventueel toegespitst op de El Tawheed moskee?

Mevrouw **Hirsi Ali** (VVD) stelt het zeer op prijs dat het OM nu meer mogelijkheden heeft om civielrechtelijk onderzoek te doen en dat een pilot is gestart waarin wordt nagegaan hoe ver het kan gaan in het verbieden of ontbinden van stichtingen die op enigerlei wijze terroristische activiteiten faciliteren. Kan die lijn worden doorgetrokken naar stichtingen die haat zaaien? Het is ook een goede zaak dat wordt nagegaan of de controle- en sanctiemogelijkheden kunnen worden verruimd. Er blijft overigens een juridisch gat bestaan als het gaat om kerkgenootschappen. Hoe denkt de bewindsman dat gat te dichten?

Het verbieden van boeken is niet de juiste aanpak. Wel moet het zaaien van haat worden bestreden. De minister stelt terecht dat dat kan worden vervolgd, ook als daarbij een beroep wordt gedaan op de vrijheid van godsdienst en meningsuiting. Mevrouw Hirsi Ali is echter niet met de bewindsman van mening dat het doen van het in de motie bepleite onderzoek leidt tot vergroting van de spanning en stigmatisering. Een dergelijk onderzoek werkt immers zuiverend voor alle en zeker voor de goede moskeeën. In de motie wordt gerept van «mogelijk strafbare feiten» en er wordt dus niemand bij voorbaat als verdachte aangemerkt. Beoogd wordt om elke zweem van eventuele rottigheid bij maatschappelijke relevante instellingen als moskeeën weg te nemen.

Natuurlijk mag niet ieder wissewasje leiden tot intrekking van een verblijfsvergunning, maar het aanzetten tot haat kan niet worden beschouwd als een wissewasje, zeker niet als dat wordt gedaan door iemand met een zeker moreel gezag. Het zaaien van haat moet gevolgen hebben voor de betrokken imam. Ten slotte wijst zij er nog op dat in de motie wordt gevraagd strafrechtelijke vervolgingen te laten volgen door een vordering tot verbodenverklaring en ontbinding van de betreffende rechtspersoon.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA) kan zich geheel vinden in het oordeel van de minister dat enkele onderdelen van de motie-Wilders c.s. bepaald onwenselijk zijn, zoals een onderzoek naar alle moskeeën. Er is immers geen sprake van een algemene verdenking. De bewindsman geeft duidelijk aan wat de (on)mogelijkheden zijn van het volgen van bestuursleden, imams en stichtingen. Hoe ver is het onderzoek gevorderd en kan er een eenduidige definitie worden gegeven van het «aanzetten tot haat»? Waar ligt hier precies de grens?

De AIVD stelt vast dat de veiligheidsrisico's van extremisme en jihadisme op generlei wijze zijn verminderd. Moet worden geconcludeerd dat het beleid op dit punt onvoldoende resultaat heeft geboekt? Lopen er nog steeds financieringsstromen via de Saoedische ambassade richting (salafitische) moskeeën? Waaruit blijkt dat er vanuit Saoedi-Arabië meer controle is op dergelijke stromen en de besteding van de gelden en wat moet worden verstaan onder «substantiële» geldstromen? Worden er nog steeds extremistische standpunten uitgedragen in moskeeën? Kan de minister ook aangeven wanneer gesproken kan worden van «misbruik» van financieringsstromen?

Het kan geen kwaad de burgemeesters te informeren maar wat kunnen zij met die informatie? Het stopzetten van subsidies lijkt de heer Dijsselbloem niet het meest ingrijpende instrument. Wat kunnen burgemeesters eigenlijk op lokaal niveau, behalve het aanzwengelen van de discussie?

Ten slotte zegt de heer Dijsselbloem zich zorgen te maken over het ondergronds gaan van groepen en personen. Is daar nog enig zicht op? Hij heeft de indruk dat de onlangs verrichte arrestaties meer toevaltreffers waren dan dat zij het resultaat waren van gedegen onderzoek.

De heer **Lazrak** (Groep Lazrak) deelt de zorgen van de heren Wilders en Eerdmans, maar niet hun aanpak. Kan de minister van zijn kant garanderen dat er voldoende juridische instrumenten zijn om uitwassen aan te pakken? Het lijkt erop dat hij enigszins terughoudend is als het gaat om de bestrijding van bewegingen die ant-integratieve boodschappen verspreiden.

Het is van groot belang dat de geldstromen uit Saoedi-Arabië en andere landen zichtbaar worden gemaakt. Moskeeën en daaraan verbonden stichtingen moeten desnoods gedwongen worden hun financiering transparant te maken. Drugshandel, mensensmokkel en fundamentalisme zijn drie nieuwe schakels in het geheel die een rol hebben gespeeld in de aanslagen in Spanje.

Tot nu toe zijn er weinig verdachten opgepakt en moskeeën aangesproken op hun gedrag. Waarom zouden mensen uit Pakistan, Saoedi-Arabië of andere landen stichtingen oprichten om in Nederland moskeeën te stichten? Het gaat toch om de mensen die in Nederland zelf wonen? Die mensen moet dan niets in de weg worden gelegd.

De heer **Van der Staaij** (SGP) stelt vast dat het altijd erg lastig is om radicaal gedachtegoed te bestrijden. Uit de heldere juridische analyse van de minister blijkt dat strafbare gedragingen van moskeeën kunnen worden aangepakt. Is de formulering dat het om meerdere misdrijven moet gaan vooraleer tot ontbinding kan worden overgegaan niet te rigide? Er kan toch sprake zijn van een zodanig ernstig misdrijf dat tot ontbinding moet worden besloten? Er is al met al niets op tegen om de tekst van artikel 2:20 BW onder de loep te nemen. De AIVD vindt er geen doekjes om: er zijn moskeeën die vormen van de islam propageren die haaks staan op het westerse gedachtegoed. De vrees voor een gewelddadige radicalisering is bepaald niet uit de lucht gegrepen en duidelijk is ook dat er vanuit Nederland facilitering plaatsvindt van de jihad, rekrutering van strijders e.d.

Een juridische benadering alleen is niet voldoende. Welke bredere aanpak ter voorkoming van radicalisering staat het kabinet voor ogen? Wanneer zal de toegezegde nota over dit onderwerp verschijnen?

Kan minister Remkes nader ingaan op de bestuurlijk-politieke aanpak? Komen wel de juiste mensen aan de onderhandelingstafel? Wat heeft het overleg met de G30 opgeleverd?

Ook de heer Van der Staaij meent dat van de kennelijk veranderde houding van Saoedi-Arabië vooralsnog niet te veel mag worden verwacht. Het kabinet dient alert te blijven op ondoorzichtige en duistere geldstromen. Het mag niet zo zijn dat met een beroep op de vrijheid van godsdienst de deur wordt geopend voor verwerpelijke activiteiten. Hij maakt zich ernstige zorgen van de verschuiving van de salafitische missie van moskeeën naar huiskamers. Dat betekent immers dat de veiligheidsrisico's moeilijker zijn vast te stellen. Zullen overigens strafbare feiten in moskeeën daadwerkelijk worden aangepakt?

Mevrouw **Azough** (GroenLinks) zegt dat haar fractie grote zorgen heeft over de druk die fanatici en salafieten leggen op de Nederlandse samenleving, inclusief de moslimgemeenschap. Er zijn moslims die gevangen zitten tussen twee vuren. Het ene vuur is dat van de fanatici waarvoor velen bang zijn en het andere vuur is dat van de Nederlandse samenleving waar zij zich steeds minder thuis voelen en waar hun bestaansrecht voortdurend ter discussie staat. Het gaat niet alleen over de verspreiding van haat, maar ook over het gebrek aan zelfreflectie binnen de moslimgemeenschap. De radicalen hebben hun geld en een grote bek en het is de vraag hoe die mensen de pas kan worden afgesneden. De vraag dient echter ook te zijn hoe gematigde krachten kunnen worden gesteund in de strijd tegen de radicalisering van de islam. Het is goed dat de ministers zo precies zijn in hun antwoorden en dat de motie-Wilders grotendeels terzijde wordt gelegd of onuitvoerbaar wordt geacht. Minister Donner wil terecht niet alle moskeeën over een kam scheren door een ongericht onderzoek te laten verrichten. De keerzijde van goed onderzoek is overigens dat radicale moslims en recruteerders onderduiken waardoor toezicht en controle alleen maar moeilijker worden. Alleen dat al maakt het belangrijk dat de moslimgemeenschap wordt betrokken bij de strijd tegen de radicalen.

Kunnen imams met een Nederlandse nationaliteit het land worden uitgezet? In hoeverre sluit artikel 2:20 ontbinding van kerkgenootschappen uit? Hoe staat het met het onderzoek naar eventuele strafbare feiten van de El Tawheed moskee?

Kan minister Remkes aangeven hoe gemeentes omgaan met radicale moskeeën? Wat kunnen gemeentelijke overheden precies doen? Vindt bij andere geldschietters dan Saoedi-Arabië eenzelfde ontwikkeling plaats in de richting van toezicht en strenge controle? De AIVD constateert dat het steeds moeilijker wordt om radicale salafieten in de gaten te houden nu zij ondergronds gaan. Welke vervolgmaatregelen zijn er mogelijk en wordt daarbij ook samenwerking gezocht met moskeeorganisaties? Ten slotte vraagt mevrouw Azough zich af of er echt geen andere aanpak mogelijk is dan alleen maar overleggen met allerlei moslim-bobo's. Vastgesteld wordt dat radicale krachten hun toon matigen als gevolg van externe druk. Interne druk is echter belangrijker en de overheid dient daarbij een faciliterende rol te spelen.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie) zegt dat het standpunt van zijn fractie is samen te vatten in de twee kernwoorden «zorg» en «zorgvuldigheid». Zij maakt zich zorgen over bepaalde ontwikkelingen, maar vraagt om een zorgvuldige benadering nu er grondrechten in het geding zijn. De motie-Wilders verdraagt zich in tegenstelling tot de brief van minister Donner niet in alle opzichten met die zorgvuldigheid. De heer Rouvoet kan zich dan ook vinden in de wijze waarop het kabinet de motie verstaat en wenst uit te voeren. Juist in een democratische rechtsstaat die weerbaar wil zijn tegen misbruik van grondrechten dient zorgvuldigheid hoog in het vaandel te staan, ook als het gaat om uitingen die velen tegen de borst stuiten. Te vaak wordt gezegd dat niet alleen strafbaar gedrag moet worden bestreden, maar ook dat bepaalde opvattingen eigenlijk niet aanvaardbaar zijn. Daarmee wordt voor de ChristenUnie een principiële grens overschreden. Orthodoxie is niet verboden, maar het aanzetten tot haat of geweld wel. Het is aan de rechter om daarover te oordelen. Radicale opvattingen zijn niet op voorhand strafbaar. Kan minister Remkes aangeven wat verstaan moet worden onder radicale opvattingen die op gespannen voet staan met de Nederlandse rechtsorde? Hij doelt toch niet op de heersende publieke opinie? En wat moet precies worden verstaan onder intolerante groeperingen?

Ten slotte merkt de heer Rouvoet op dat de Kamer niet op de stoel van de rechter of het OM moet gaan zitten. Het is niet aan de Kamer om strafrechtelijke kwalificaties te verbinden aan bepaalde gedragingen of uitspraken te doen over strafrechtelijke maatregelen. De grens tussen volksvertegenwoordiging en opsporing dient nauwlettend in het oog te worden gehouden.

Het antwoord van de bewindslieden

De **minister van Justitie** merkt allereerst op dat ook de regering zich zorgen maakt over radicalisering in de samenleving en de kwetsende wijze waarop sommigen zich menen te moeten uiten. Dat proces doet zich overigens op meerdere plaatsen in de samenleving voor. Hij benadrukt dat radicalisering niet vereenzelvigd mag worden met terrorisme. Radicalisering doet zich niet alleen voor in de islamitische wereld. Hij benadrukt dat elke groepering in de Nederlandse samenleving recht heeft op bescherming van de rechtsstaat en op gelijke behandeling. Dat laat onverlet dat radicalisme waar mogelijk moet worden tegengegaan. De tegoeden van Al-Haramain zijn bevroren, maar dat leverde weinig op omdat deze stichting al jaren geen activiteiten meer onderneemt in Nederland. De stichting is niet op de VN-sanctielijst geplaatst vanwege bepaalde (terroristische) activiteiten, maar vanwege de activiteiten van een bestuurslid dat zich in het buitenland bevindt. Het OM heeft ondertussen de ontbinding van de stichting voor de rechter gebracht. Ook andere stichtingen figureren inmiddels op de VN-sanctielijst en het kabinet bereidt een wetswijziging voor die een derde lid toevoegt aan artikel 2:20

BW. Dat lid bepaalt dat het voorkomen op die lijst leidt tot ontbinding. De Raad van State heeft inmiddels het wetsontwerp van advies voorzien. Het onderzoek van het OM naar bepaalde pamfletten en boeken is inmiddels afgerond. De minister wenst met het oog op de positie van het OM thans niet in te gaan op de vervolgstappen.

Het rapport «Democratische rechtsstaat, weerbare samenleving» zal nog dit najaar naar de Kamer worden gezonden. Er zullen acties worden ondernomen om de weerbaarheid in allochtone kringen tegen radicaliseringsprocessen te versterken en te ondersteunen. Voorts zal het kabinet komen met een afzonderlijke nota over het vraagstuk van de radicalisering. In dat kader zal ook kunnen worden gesproken over de kabinetsvoorstellen ten aanzien van mensen die gelieerd kunnen worden aan het proces van radicalisering en rekrutering. De minister benadrukt in dit verband de grote verscheidenheid binnen de wereld van de islam in Nederland. De grote meerderheid vindt religie een persoonlijke zaak en is van mening dat godsdienst en politiek van elkaar moeten worden gescheiden.

Niet kan worden gesteld dat een overtreding van een bestuurslid van een rechtspersoon automatisch wijst op overtredingen van de strafwet. In een zaak rond CP8 heeft de rechter te kennen gegeven dat er een extra zorgvuldige afweging moet worden gemaakt wanneer er grondrechten in het geding zijn. Het lijkt de minister dat dit aspect aan de orde kan komen in de discussie over de mogelijkheid voor de rechter om wetten te toetsen aan de Grondwet.

Uit de parlementaire behandeling van de wet «Wijziging van enige bepalingen over verboden rechtspersonen» (TK81–82) blijkt dat er sprake moet zijn van meerdere strafrechtelijke overtredingen alvorens tot ontbinding kan worden overgegaan, kan niet als «rigide» worden bestempeld. Los van een strafrechtelijke veroordeling kan worden vastgesteld of er sprake is van inbreuk op de openbare orde. Een veroordeling kan in samenhang met andere feiten wijzen op strafbare feiten en dus leiden tot ontbinding. Een strafrechtelijke veroordeling van een persoon kan niet worden beschouwd als het bewijs dat ook de stichting, waaraan die persoon verbonden is, in strijd handelt met de Strafwet. Haatzaaiende activiteiten kunnen reden zijn voor ontbinding en tegen personen die in verband kunnen worden gebracht met terroristische activiteiten kan strafrechtelijk worden opgetreden.

De bewindsman meent te kunnen zeggen dat de motie-Wilders wordt uitgevoerd. In de brief wordt aangegeven hoe volgens het kabinet bepaalde onderdelen van de motie gelezen moeten worden. Ook voor de uitoefening van grondrechten geldt het voorbehoud van beperkingen die in een democratische rechtsstaat nodig zijn. Wettelijke bepalingen met betrekking tot het zaaien van haat of het oproepen tot geweld zijn zonder meer nodig en hebben ook betrekking op de uitoefening van grondrechten. Wel zal de rechter grote zorgvuldigheid moeten betrachten bij het uitleggen van de Strafwet op dit punt. Een enkele verklaring of een enkel boek is niet altijd grond voor de constatering dat er sprake is van een strafbaar feit.

Het is aan het OM om onderzoek te doen naar strafbare feiten als er sprake is van een verdenking. Een algemeen onderzoek is niet een zaak van het OM. Wat dit betreft ondernemen onder meer de AIVD en de schoolinspectie al de nodige activiteiten.

Er is een wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap in voorbereiding die de mogelijkheid opent om personen met een dubbele nationaliteit die zich bezighouden met terroristische activiteiten de Nederlandse nationaliteit te ontnemen. Internationale verdragen maken het onmogelijk om staatloosheid te creëren. De door de heer Wilders bedoelde imam heeft de Nederlandse nationaliteit.

De **minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties** merkt allereerst op dat de Saoedische autoriteiten in toenemende mate bereid zijn mee te werken aan het indammen en transparant maken van ongecontroleerde geldstromen en ongewenste beïnvloedingsactiviteiten vanuit hun land. Dat uit zich in concrete maatregelen, gericht op de financiers. Zij ondervinden in toenemende mate problemen bij de continuering van hun financiële steun aan onder andere de Nederlandse moslimgemeenschap. Ook zijn personele wijzigingen doorgevoerd in besturen van stichtingen en is de betaling vanuit Saoedi-Arabië aan een aantal imams gestopt. Er is echter alle reden om alert te blijven. Rekrutering en radicalisering gaan immers onverminderd door, maar dan via andere kanalen en minder zichtbaar. Er is nog steeds sprake van financieringsstromen vanuit Saoedi-Arabië buiten de autoriteiten om.

Het salafitisch gedachtegoed is op onderdelen strijdig met de beginselen van de democratische rechtsorde. Ook op dit punt blijft waakzaamheid geboden.

De samenwerking met de Saoedische veiligheidsdienst is geïntensiveerd. De mensenrechtensituatie in Saoedi-Arabië stelt echter in sommige gevallen beperkingen omdat voorzichtig moet worden omgegaan met het verstrekken van persoonsgebonden informatie.

Het kabinet is van plan om het ingezette beleid te intensiveren. Allereerst zullen de gesprekken met de Saoedische autoriteiten worden gecontinueerd, zowel op nationaal als lokaal niveau. Lokale bestuurders kunnen in voorkomende gevallen informatie aangereikt krijgen van de AIVD. De gesprekken moeten worden gehouden met de radicale groeperingen, maar ook met de gematigde groeperingen. Voorkomen moet immers worden dat de kloof dieper wordt. In Nederland bestaat sinds jaar en dag het uitgangspunt van verantwoordelijkheid in eigen kring en duidelijk moet worden gemaakt dat er wat dit betreft ook een taak is weggelegd voor de moslimgemeenschap om radicalisering tegen te gaan. In contacten met het lokaal bestuur zal erop worden gewezen dat subsidies uiteraard niet ten goede mogen komen – direct noch indirect – aan bedenklijke activiteiten.

Ten slotte merkt de bewindsman op dat politie en AIVD zeer alert zijn op rekruterings- en radicaliseringsactiviteiten in scholen, koffiehuisen, op straat, via internet en in gevangenissen.

De voorzitter van de vaste commissie voor Justitie,
De Pater-van der Meer

De voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties,
Noorman-den Uyl

De griffier van de vaste commissie voor Justitie,
Coenen